

تامین و اکتساب، رهیافتی نوین در تامین مطالبات نیروهای مسلح

جواد فهیم، سیدمحمد مهاجرزاده، محمدرضا کمالی
۱- دانشگاه صنعتی مالک اشتر ۲- دانشگاه مادی مسکو ۳- دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات

چکیده

تامین و اکتساب هوشمند، روشی مناسب برای نیروهای مسلح در تصمیم گیری در خصوص قابلیت‌های مورد نیاز برای فعالیت‌ها و فرآیندها در حوزه دفاعی و نحوه دستیابی به آنهاست. این فرآیند از جمله مواردی است که در عصر حاضر منجر به انقلابی در عرصه تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات نیروهای مسلح گردیده است. در این مقاله، ضمن تبیین مفاهیم تامین و اکتساب هوشمند، چگونگی رسیدن به آن، نیاز به تغییر در صنایع دفاعی و راههای آن مورد بررسی قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی

اکتساب و تامین سلاح و تجهیزات- اکتساب و تامین هوشمند- چرخه تامین- شکل دهی مجدد صنایع دفاعی

تجهیزات و پشتیبانی از تجهیزات دفاعی زمانی موثر است که به بهبود توانمندی نظامی بیانجامد. اما از جمله اهداف والای تامین و اکتساب هوشمند می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد [۳]:

۱- تحویل پروژه‌های دفاعی در قالب پارامترهای اجرایی، زمان و هزینه به صورت تایید شده در زمان تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری‌های بزرگ.

۲- رسیدن به توانمندی نظامی به صورت موفقیت آمیز با ریسک کمتر و با بهینه‌سازی مبادلات کالا ضمن اثر بخشی نظامی، زمان و تمامی هزینه‌ها.

۳- کاهش زمان به عنوان عامل موفقیت فناوریهای نوین که باید به عنوان یک فصل مشترک در زمان نیاز به حفظ منافع نظامی و رقابتهای صنعتی معرفی گردد.

با ورود رهیافتهای نوین تدارکات و تجهیزات، تامین و اکتساب هوشمند به توسعه محصولات قدیمی از طریق یکپارچه سازی امور آموزش، تجهیزات، نیروی انسانی، اطلاعات، دکترین و مفاهیم (خط مشی)، سازماندهی، زیرساخت‌ها و لجستیک می‌انجامد که این امر موجب توسعه جهتگیری‌های دفاعی به صورت تحویل کالاهای نظامی به جای داشتن یک سری توانمندی‌های نظامی ساده خواهد شد. این نگرش جدید به صورت یک فعالیت مشخص در بازارهای جهانی پذیرفته شده است. تامین و اکتساب هوشمند در برخی کشورها از جمله انگلستان اجرا شده و یا اینکه حداقل به صورت سلسله مراتبی و بوروکراسی به شکل سازمان، فرآیند و یا سبک در آمده است [۱].

۲- تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات

در حالت کلی واژه تامین و اکتساب به معنی درک صحیح نیاز، شروع، طراحی، توسعه، تست و آزمون، عقد قرارداد، تولید، بکارگیری، پشتیبانی لجستیک، بهبود و ارتقاء و از رده خارج کردن

تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات یکی از نیازهای اساسی نیروهای مسلح در عصر حاضر به شمار می‌رود. از جمله ویژگی‌های الزامی برای این فرآیند مشخص، قابل اندازه‌گیری، قابل انجام، واقع‌گرایانه و دارای برنامه ریزی زمانی منسجم بودن آن است. در این شرایط می‌توان برای واژه تامین و اکتساب از صفت هوشمند استفاده نمود. امروزه نظر دانشمندان بخش دفاع مبین این مسئله است که چه نوعی از تامین و اکتساب برای نیروهای مسلح در حال انجام است [۱].

بشر امروزی در عصری بی‌ثبات و چالش‌زا زندگی می‌کند که در آن اجرای صحیح استراتژی صنایع دفاعی، استراتژی فناوری دفاعی و همچنین توانمندی ایجاد تغییر در تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات می‌تواند به ایجاد یک دگرگونی و تحول در عرصه تامین و اکتساب نیروهای مسلح بیانجامد.

تامین و اکتساب هوشمند متشکل از ۷ اصل زیر است [۲]:

- ۱- رهیافت همه‌جانبه‌نگر برای انجام صحیح برنامه‌های نیروهای مسلح.
- ۲- تیم‌های پروژه‌ای یکپارچه به همراه مشتری‌های شناخته شده.
- ۳- داشتن روابط همراه با تعامل و سازنده بیشتری با صنعت.
- ۴- انجام سرمایه‌گذاری بیشتر در حین انجام فازهای پروژه.
- ۵- انجام مبادلات موثرتر در حین عملکرد سامانه، هزینه و زمان تضمین شده.
- ۶- رهیافتهای نوین تدارکات تجهیزات دفاعی مشتمل بر تامین و اکتساب پیش‌رونده.

۷- فرآیندهای کارآمدتر برای صحنه‌گذاری پروژه‌ها

هدف از تامین و اکتساب هوشمند، بهبود توانمندی‌های دفاعی از طریق خرید و پشتیبانی تجهیزات به صورت موثرتر از منظر زمان، هزینه و اجراست. درک این مساله، مبین این است که تدارک

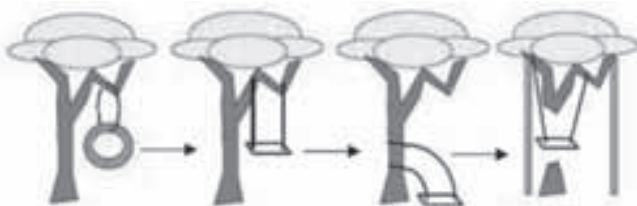

در بیشتر موارد نیازها و دغدغه‌های نیروها مستقیماً در قالب یک سامانه یا تجهیزات از پیش تعیین شده (سامانه‌های موجود در دنیا) بیان می‌شوند (انتخاب تقلیدی)، که در واقع، معلوم نیست راه‌حل مناسبی برای نیاز نیرو باشند. این امر باعث شده است تا زمینه اندیشیدن به راه‌حل‌های دیگر مهیا نشده و کم‌تر نوآوری و خلاقیت صورت گیرد.

این امر در نیروها، برای بیان نیاز از سوی آن‌ها با عبارات و بیان‌هایی نظیر موارد زیر بیان می‌شود:

- به هواپیمای ... / جنگنده نیاز است.
- هاوک پیشرفته مورد نیاز است.
- توپ ۳۵ میلی‌متری مورد نیاز است.
- دوربین حرارتی مورد نیاز است.
- رادار موج میلی‌متری مورد نیاز است.

آیا نیاز واقعی نیرو، مثلاً، هاوک پیشرفته است یا زدن اهداف هوایی معین در شرایط عملیاتی خاص؟ قطعاً دغدغه‌ی نیرو، زدن اهداف هوایی خاص است نه هاوک پیشرفته که تنها یک ابزار است؛ ابزاری که ممکن است راه‌حل مناسبی باشد یا نباشد. از آنجا که نیازهای واقعی شفاف نمی‌شوند، نتیجه کار چیزی است که معمولاً نیاز نیرو را پاسخ نمی‌دهد. در شکل ۲، این مساله نشان داده شده است.

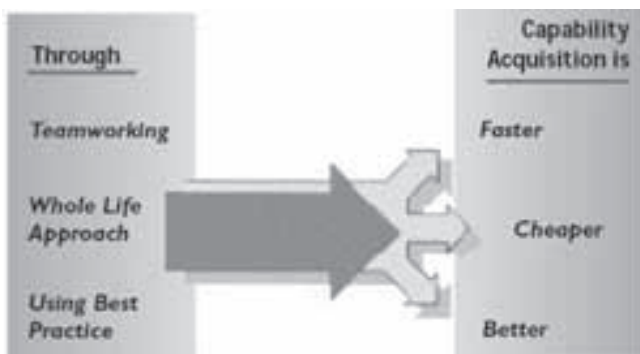
شکل ۲- نتیجه‌ی شفاف بیان نشدن نیاز [۵].

۱-۲- برنامه تامین سلاح و تجهیزات

بر طبق تعریف، برنامه‌ی تامین سلاح و تجهیزات فعالیتی است هدفمند و با سرمایه‌گذاری کافی که در آن یک سامانه، سلاح یا تجهیزات جدید خلق می‌شود و یا سامانه‌های موجود ارتقاء یافته، خریداری و یا به صورت ترکیبی از آنها تامین شده و در طی آن یک نیاز برآورده می‌شود [۴].

سلاح و سامانه یا خدمات به منظور برآورده سازی نیاز نیروهای مسلح می‌باشد [۴].

نکته قابل توجه این است که با بکارگیری از سه عامل کار گروهی موثر، رهیافت تضمین کننده برنامه‌های نیروهای مسلح و همچنین انجام بهترین روش‌های اجرایی، توانمندی‌های تامین و اکتساب به صورتی سریع تر، ارزان تر و بهتر خود را به نمایش خواهد گذاشت که این مساله در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱- عوامل موثر در نمایان شدن قابلیت‌های تامین و اکتساب [۳].

یکی از مسائل مهم و اساسی در برنامه‌های اکتساب (تامین) سلاح و تجهیزات نیروهای مسلح، درک صحیح و واقعی از نیازهای پنهان و آشکار کاربران عملیاتی است. فقدان چنین درک و فهمی از نیاز کاربران، کشور و به خصوص بخش دفاع را با مشکلات زیادی مواجه می‌سازد. بررسی‌ها و شواهد نشان می‌دهند که قبل از هرگونه اقدام عملی برای طراحی یک سامانه، لازم است خواسته‌های پنهان کاربران عملیاتی شفاف شوند. زیرا در اعلام نیاز کاربران، به طور معمول خواسته‌های پنهانی وجود دارند که بیان و یا آشکار نمی‌شوند. این خواسته‌ها، یکی از عوامل مهم طولانی شدن، هزینه‌بر شدن پروژه‌ها/ برنامه‌ها، و در نهایت، شکست احتمالی آن‌ها به شمار می‌روند. همین امر باعث گردیده است تا پروژه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی و صنعتی فراوانی با هزینه‌های هنگفت تعریف و اجرا شوند، اما در تعریف و اجرای آن‌ها، کاربران عملیاتی کمترین نقش و سهم را داشته باشند. در نتیجه، محصولی که حاصل می‌شود، به طور معمول آن چیزی نیست که کاربران عملیاتی انتظار دارند [۵]. چالش دیگر پیش رو در زمینه نیاز نیروهای مسلح، آن است که

شکل ۳- نمونه‌ای از چرخه تامین در وزارت دفاع آمریکا [۴].

۲-۲- چرخه تامین

چرخه تامین، مدت زمان یک برنامه تامین است که مشتمل بر فازها و مراحل مختلف بوده و سامانه در گذر از تحقیق، توسعه، تست و ارزیابی و تولید این فازها را طی خواهد کرد. نمونه ای از چرخه تامین سلاح و تجهیزات را می توان در شکل ۳ مشاهده کرد [۴].

هنگامی که نیازی از طرف نیروهای مسلح مطرح می شود، لازم است قبل از هرگونه سامانه یا تجهیزاتی که به عنوان راه حل نیاز مطرح شوند، راه حل غیر سامانه ای یا تجهیزاتی توسط نیرو بررسی شوند. چراکه راه حل های مورد نظر بسیار آسان تر و سریع تر خواهند بود. مهمترین راه حل ها عبارتند از [۴]:

۱- تغییر دکترین یا تاکتیکها

۲- آموزش بهتر و بیشتر رزمندگان که منجر به افزایش توان

رزمی می شود.

۳- تقویت رهبری و فرماندهی موثر و اثربخش. این امر خود یک فرآیند پیوسته ای است که در طی آن رهبران نظامی مهارت ها، دانش و رفتارهای مورد نیاز را به منظور حفظ یک ارتش آماده و آموزش دیده در زمان صلح و جنگ کسب می کنند.

۴- تغییر سازمان و ساختار

۵- بهبود و ارتقاء نیروی انسانی.

در صورت موثر نبودن راه حل های یاد شده باید راه حل های سامانه ای بررسی شوند.

۳- نیاز به تغییر در صنعت دفاعی [۶]

در اغلب کشورها نیاز به تغییر در صنایع دفاعی مدت زمانی است که شدیداً احساس شده است. این مساله مهم مستلزم توجه به مواردی است که در ذیل به آنها خواهیم پرداخت:

۳-۱- شکل دهی مجدد صنعت دفاعی [۶]

استراتژی صنایع دفاعی باید مبین بهبود بهره وری و تطبیق با کمترین میزان تولید در زمان انتهایی پروژه های تجهیزات دفاعی باشد. در این لحظه است که صنعت دفاعی باید خود را مجدداً

شکل دهد. صنعت دفاعی نیازمند به حفظ مهارت ها و قابلیت های مورد نیاز مهندسی سیستم جهت مدیریت دفاعی با تکیه بر پایه های حیاتی و همچنین نیازمند به حفظ پایداری نیازها در زمان گذشتن از اوج خود می باشد. اما سوال اینجاست که اگر صنایع دفاعی برای شکل دهی مجدد آماده باشند، چگونه خواهند توانست در پاسخ به استراتژی صنایع دفاعی به این امر بپردازند. برخی از متخصصان بر این باورند که پیش بینی چگونگی شکل دهی مجدد صنایع دفاعی غیر ممکن است اما صنعت دفاعی توانایی برآورده سازی مشتریان خود را داراست. از طرفی دیگر آنها معتقدند که مقوله شکل دهی مجدد صنایع دفاعی فرآیند ۱۰ ساله ای است که به منظور رسیدن به توازن میان توانایی های صنعت دفاعی و توانایی های کشورها مورد نیاز است.

۳-۲- کلید رسیدن به تغییرات مورد نیاز [۶]

ایجاد تغییر بر مبنای استراتژی صنایع دفاعی بسیار مشکل است. نکته قابل توجه این است که درد از ایجاد تغییر ناشی می شود اما ایجاد تغییر همیشه ناراحت کننده می باشد. شاید مهمترین تغییر برای صنایع دفاعی، تعادل در کاهش تمرکز روی طراحی و توسعه سایت های جدید صنایع دفاعی و همچنین افزایش تمرکز بر بهبود امکانات و تجهیزات و همچنین توانمندی های نوین و نگهداری و تعمیر سایت های نظامی موجود باشد. از طرفی دیگر متخصصان صنعت دفاعی تاکید می کنند مساله مهم بعضی از کمپانی ها، تغییر فرهنگ می باشد. بنا بر این فعالیتهای آینده قاعدتاً بر توانمندی های جدید، بهبود امکانات و تجهیزات و همچنین تعمیر و نگهداری سایت های موجود بجای سایت های جدید متمرکز خواهد شد.

۴- انقلابی در تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات [۱]

تامین و اکتساب هوشمند، نسبت به پروژه های کوچک و بزرگ در نیروهای مسلح، دیدگاه های متفاوتی دارد. چنانچه سازمان ممیزی ملی انگلیس طی گزارش اعلام نموده است، امروزه تمرکز اصلی وزارت دفاع بر روی اجرای تعداد کمی از پروژه های بسیار

منظر زمان، هزینه و اجرا می‌باشد.

۳- داشتن روابط همراه با تعامل و سازنده بیشتری با صنعت نه تنها موجب بهبود پروژه‌های تجهیزاتی موجود شده بلکه ضرورت همکاری میان بخش وزارت دفاع و بخش صنعت را متذکر شده و این امر موجبات بهبود عملکرد بخش دفاعی را فراهم می‌سازد.

۴- از جمله ویژگی‌های مثبت تامین و اکتساب هوشمند، اجرای این فرآیند در بخش دولتی کشورهاست و اینکه حداقل به صورت سلسله مراتبی و بوروکراسی به شکل سازمان، فرآیند و یا سبک در آمده و این نکته برای کشور پهناورمان بسیار حائز اهمیت خواهد بود.

۵- اجرای صحیح استراتژی صنایع دفاعی، استراتژی فناوری دفاعی و همچنین قابلیت ایجاد تغییر در تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات می‌تواند به انقلابی در عرصه تامین و اکتساب نیروهای مسلح منجر گردد.

منابع

- [1]. Paul.N, David.M, "The Revolution in Defence Acquisition Affairs: Why Smart Acquisition is Working", Rusi Defence Systems, Spring2007, pp66-67.
- [2]. Alex. W, "Why is not smart acquisition Working as it Should?" Rusi Defence Systems, Autumn2004, pp.34-35
- [3]. The Acquisition Handbook, Edition4, January 2002, pp40-43.
- [۴]- قاسم فولادی "راهنمای استفاده از سطوح آمادگی فناوری" انتشارات مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی - موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، اردیبهشت ۱۳۸۷، ص ۱۴ تا ۱۶.
- [۵]- قاسم فولادی و حمید دهقانی "راهنمای بیان نیاز عملیاتی و مطالبات سیستمی نیروهای مسلح: چگونه بیان کنیم" انتشارات مرکز علوم دفاعی - موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی - بهمن ۱۳۸۷، ص ۵ و ۱۰.
- [6]. "The defence industrial strategy", Seventh report of session 2005-6 ordered by the house of commons to be printed 25 April 2006.

بزرگ می‌باشد که موجبات سردرگمی را فراهم می‌سازد [۱]. مساله این است که تعداد بسیار زیادی از برنامه‌های تجهیزات وزارت دفاع از قراردادهای کوچکی تشکیل شده که ارزش نسبتاً خوبی داشته و چه بسا تحت نظارت یک تامین و اکتساب هوشمند، بهبود یابند. در این راستا نوآوری در هر دو بخش وزارت دفاع و صنعت که امری ضروری و حیاتی است می‌تواند در طی فرآیند تامین و اکتساب هوشمند منافع بارزی را برای نیروهای مسلح فراهم سازد. در این رابطه با تکیه بر استراتژی صنایع دفاعی، استراتژی فناوری دفاعی و همچنین توانمندی ایجاد تغییر در تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات، عصر حاضر انقلابی را در مقوله تامین و اکتساب سلاح و تجهیزات نظاره گر خواهد بود. اما تهدیدی که وجود دارد این است که اگر از موفقیت‌های بارز تامین و اکتساب هوشمند غفلت شود، ممکن است وزارت دفاع به اقدامات دیگری در این خصوص متوسل شود. شواهد ۸ ساله تامین و اکتساب/ خرید تجهیزات هوشمند مبنی بر این است که اقدامات انجام شده به ندرت طیف گسترده‌ای از منافع قابل انتظار را از خود ارائه می‌کند. با این وجود اعتقاد بر این است که تامین و اکتساب هوشمند دارای مسیر پایداری بوده و ماموریت‌ها و وظایف مستمر و قابل توجه آن می‌بایست در هنگام توجه به ملاحظات و جهت گیری‌های آینده به صورت متمرکز حفظ شود [۱].

۵- نتیجه گیری

- ۱- درک صحیح از نیازهای پنهان و آشکار کاربران عملیاتی یکی از مسائل مهم و اساسی برنامه‌های اکتساب (تامین) سلاح و تجهیزات نیروهای مسلح است که فقدان چنین درک و فهمی از نیاز، کاربران، کشور و به خصوص صنایع دفاعی، را با مشکلات زیادی مواجه می‌سازد.
- ۲- هدف تامین و اکتساب هوشمند، بهبود توانمندی‌های دفاعی از طریق خرید و پشتیبانی تجهیزات به صورت موثرتر از